

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عنوان: درس ششم زیست

تهیه کننده: یگانہ نوری

همانطور که میدانید جانداران ارتباط های متفاوتی با هم دیگر دارند برای مثال حلقه های به هم پیوسته: سنجاب از جوندگان کوچک است و محل زندگی این حیوان در جنگل های بلوط است که از همان بلوط نیز تغذیه میکند و آن را در زمستان در جاهای متفاوتی دفن میکند او همه ی میوه هارا نمیخورد و با این کارش سبب گسترش درخت های بلوط میشود از طرف دیگر سنجاب غذای حیواناتی مانند روباه و مار است این جانوران گوشت خوار هستند و در نگاه اول ارتباطی با درخت بلوط ندارند اما اگر درخت بلوطی وجود نداشته باشند غذای جوندگانی مثل سنجاب تامین نمیشود و باعث میشود تا روباه و مار نیز بی غذا بمانند.

یک ماجرای واقعی : سازمان سلامت جهان در دهه ۶۰ میلادی برای مبارزه با پشه مالاریا در کشور بروئنی از سمی به اسم د.د.ت استفاده کردند اما نتیجه استفاده از این سم ریختن سقف خانه ها شیوع بیماری طاعون بود ! چگونه این اتفاق افتاد؟ گویا این سم فقط پشه ها را از بین نمیبرد و زنبور های وحشی نیز با این سم کشته شدند. و این زنبور ها از لارو هایی تغذیه میکردند که گاه گل سقف خانه ها را میخوردند و گسترش بیماری طاعون باعث افزایش جمعیت موش ها بود که ناقل این بیماری بودند گربه ها دشمن های طبیعی موش ها هستند و این سم روی کاهش جمعیت گربه ها تاثیر گذاشته بود چون گربه ها از مارمولک های مسموم تغذیه می کردند. نهایتا دست اندر کاران برای کنترل جمعیت موش ها مجبور شدند به این جزیره گربه وارد کنند.

تنوع زیستی : برای توصیف گوناگونی حیات از واژه تنوع زیستی استفاده میکنند کافی است به اطراف و محل زندگی خود نگاه کنیم تا متوجه تنوع زیستی بشویم تنوع زیستی معمولا در سه سطح بوم سازگان، گونه و ژن بررسی میشود و با همه تنوعی که در جانداران اطراف خود میبینیم دانشمندان باور دارند که بخش عظیمی از آنها هنوز شناسایی نشده است.

تنوع گونه : گونه به مجموعه ای از جانداران شبیه به هم میگویند که با یکدیگر آمیزش میکنند و زاده های زیستا و بارور به وجود می آورند .

تفاوت زنبور خوار معمولی و گلو خرمایی

تنوع ژن : ژن ها عامل تعیین کننده صفات هستند و از والدین به زاده ها منتقل میشود تنوع ژن ها در سازگاری افراد گونه با شرایط محیطی نقش دارند و در نتیجه باعث حفظ گونه میشود.

تنوع بوم سازگان: به مجموع جانداران، عوامل غیر زنده و ارتباط متقابل آنها که در یک محل زندگی میکنند بوم سازگان می گویند. بوم سازگان میتواند به کوچکی یک گلدان یا بزرگی اقیانوس باشد.

تالاب شادگان و دشت کویر مرکزی

اهمیت و ارزش تنوع زیستی مشاغل یا فعالیت هایی مثل جمع آوری گیاهان دارویی، صیادی، چرای دام وابسته به تنوع زیستی است.

با اینکه اطلاعات ما در مورد تنوع زیستی کم است اما میدانیم با از بین رفتن هرگونه جاندار بهره و آنچه را میتوانستیم از آن بیاموزیم از دست میدهیم و انسان به عنوان اشرف مخلوقات وظیفه حمایت از آنها را دارد.

شکل های اسلاید بعدی از اهمیت و ارزش تنوع زیستی را نشان می دهد.

درمانی: زالو ماده ی ضد انعقاد خون را دارد. زالو درمانی مثلاً برای رفع لخته های خونی به کار میرود.

الگو برداری در علم و فناوری: سوسک بمباران کننده ترکیب داغ و سمی را به شدت به سوی دشمن پرتاب میکند.
شناسایی این سازوکار برای ساخت افشانه ها در صنایع متفاوت کاربرد دارد.

کنترل زیستی : استفاده از کفش دوزک که حشره های آفت را می خورد سبب کاهش مصرف مواد شیمیایی و مبارزه با آفات میشود.

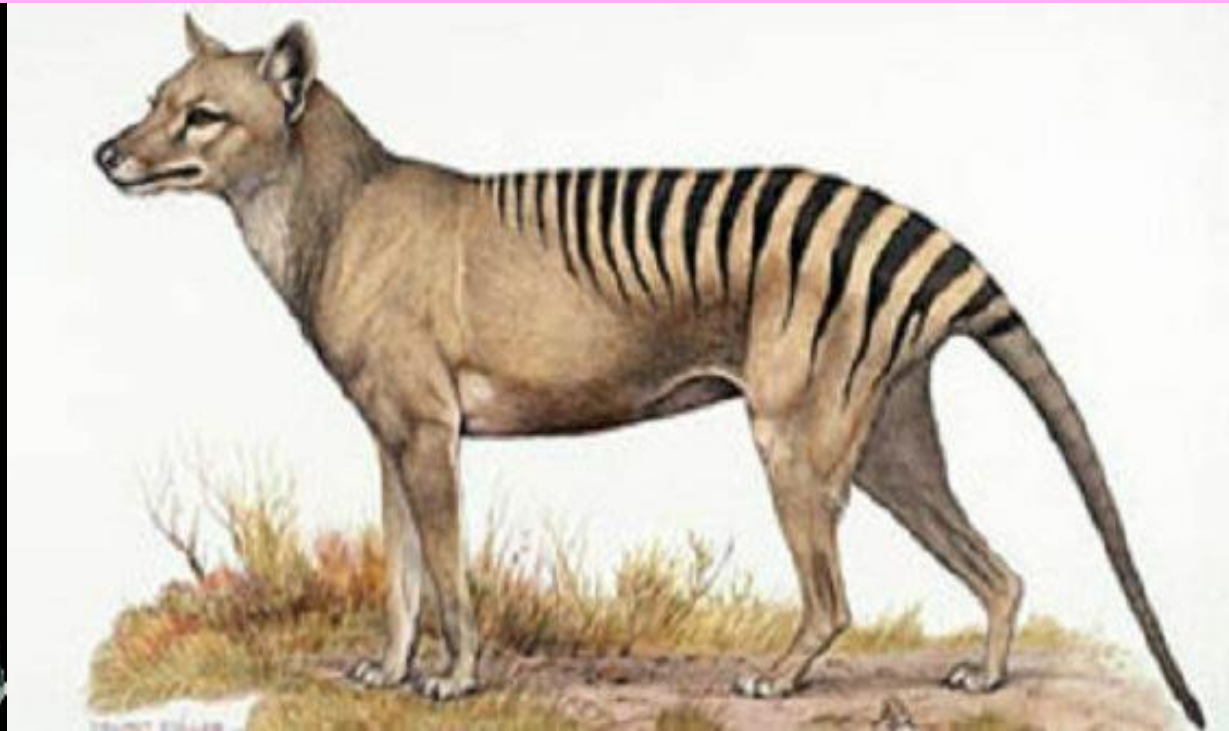
گنجینه ارزشمند تنوع زیستی ایران شاید شنیده باشید که کشور ایران از تنوع زیستی بالا و ارزشمندی برخوردار است. حدود ۸۰۰۰ گیاه آوند دار در ایران شناسایی شده است. این تعداد معادل ۸۰ درصد گونه های گیاهی قاره اروپا است. بسیاری از این گونه ها بوم زاد یا انحصاری ایران و عناصر با ارزش و سرمایه های ملی محسوب میشود. گونه های بوم زاد منحصر به یک منطقه جغرافیایی خاص هستند و در جای دیگری وجود ندارند. در ایران بیش از ۱۴۰۰ گونه جانور مهره دار و تعداد فراوانی گونه جانور بی مهره وجود دارد.

گیاه روشن باله، سمندر کردستانی (کوهستانی)، زاغ بود

مناطقى در كره ى زمين وجود دارد كه علاوه بر داشتن تنوع گونه اى زياد زيستگاه تعداد فراوانى از گونه هاى بوم زاد اند كه بعضى از آنها در خطر انقراض هستند. به اين مناطق نقاط داغ تنوع زيستى ميگويند. جنگل هاى ارسباران، البرز، كوه هاى شمال شرق ايران و رشته كوه هاى زاگرس در بخشى از اين نقاط قرار دارند.

تنوع زیستی در خطر است.
همانطور که میدانید جاندارانی روی زمین می زیسته اند که اکنون دیگر وجود ندارند.
مانند: ببر تاسمانی، دلفین رودخانه ای چینی، آبچلیک مایی، سسک زرد کوهی

اگر محیط زیست برای حیات جاننداری مناسب نباشد ممکن است گونه به طور کامل نابود شود. به این پدیده انقراض میگویند. انقراض از ابتدای شکل گیری حیات روی کره ی زمین وجود داشته اما امروزه سرعت از بین رفتن گونه های افزایش یافته. درحال حاضر تعدادی از گونه های گیاهی و جانوری در ایران در معرض خطر انقراض قرار دارند.

لاکپشت پوزه عقابی در خلیج فارس و دریای عمان زندگی میکند و تخم های خود را در سواحل استان هایی مانند هرمزگان و سیستان و بلوچستان می گذارد.

خرس سیاه در استان های سیستان و بلوچستان، کرمان و هرمزگان زندگی میکند.

مور خوش یا مهر خوش از گونه های بوم زاد ایران در استان هرمزگان است این گیاه به علت داشتن رویشگاه های اندک، پراکنش محدود و تراکم کم و بهره برداری غیر اصولی و بی رویه در خطر انقراض قرار دارد.

افعی لطیفی یا دماوندی در بخش کوچکی از البرز مرکزی زندگی میکند و از کمیاب ترین افعی ها است

حشره خوار کوتوله

این جانور کوچکترین پستانداران جهان است و در استان‌های اردبیل، چهارمحال و بختیاری، خوزستان، فارس، گلستان و هرمزگان زندگی می‌کند. طول سر و بدن این موجود ۳۵ تا ۴۵ میلی‌متر و طول دم آن ۲۵ تا ۳۰ میلی‌متر است. حشره خوار کوتوله از حشرات و دیگر بندپایان کوچک تغذیه می‌کند.

چرا تنوع زیستی در خطر است؟

تصمیم و رفتار افراد، گروه ها و دولت ها در محیط زیست و تنوع زیستی تاثیر میگذارد و دارای نتایج مثبت یا منفی برای محیط زیست و در نتیجه تنوع زیستی است.

تخریب زیستگاه ها :

مهم ترین عامل از دست رفتن تنوع زیستی تخریب زیستگاه است.

تخریب زیستگاه به صورت قطعه قطعه شدن، کاهش کیفیت ، تغییر شکل کامل یا حذف زیستگاه رخ میدهد .

تبدیل محیط های طبیعی به زمین های کشاورزی یا مسکونی، خشک کردن تالاب ها و دریاها برای احداث سازه ها ، جاده و سد سازی از عوامل تخریب زیستگاه ها هستند.

برداشت بی رویه و استفاده ناپایدار :

منظور از برداشت بی رویه این است که سرعت برداشت و بهره برداری از تنوع زیستی بیش از سرعت بازسازی آن باشد. در این حالت استفاده ما از تنوع زیستی ناپایدار است!

مانند چرای بی رویه دام ها، شکار غیر قانونی و صید انبوه ماهی، افزون بر کاهش جمعیت ماهی ها، حیات گونه های غیر خوراکی را نیز تهدید میکند.

آلودگی محیط زیست

آلودگی محیط ممکن است باعث مرگ افراد گونه ها شود .

گاهی آلاینده ها جانداران را از بین نمی‌برند بلکه با تاثیر بر شرایط تولید مثلی باعث کاهش جمعیت گونه در طول زمان می‌شوند.

همچنین تولد جانوران با ناهنجاری های مادرزادی از عوارض آلودگی محیط زیست است.

گونه های بیگانه مهاجم

اگر گونه ای وارد زیستگاهی شود که به طور طبیعی در آنجا زندگی نمی کند برای آن زیستگاه گونه بیگانه محسوب میشود.

در بسیاری از موارد گونه های بیگانه می توانند به گونه بیگانه مهاجم تبدیل شوند. این گونه ها در رقابت با گونه های بومی در استفاده از منابع موفق تر عمل میکنند و در نتیجه به سرعت در زیستگاه جدید رشد و تکثیر میابند و حیات گونه های بومی را به خطر می اندازند.

گیاه سنبل آبی به علت تکثیر آسان در تالاب های شمال کشور از جمله تالاب عینک در رشت به سرعت رشد یافته و تنوع زیستی این تالاب را به خطر انداخته است.

راکن، بومی ایران نیست اما به استان های شمالی کشور وارد شده و تکثیر یافته است. این جانور به علت نداشتن دشمن طبیعی در منطقه و همه چیز خوار بودن به سرعت در حال تکثیر است.

راهکار های حفاظت

تنوع زیستی در هر زیستگاه با زیستگاه دیگر فرق میکند بنابراین برای توقف یا کاهش سرعت روند نابودی گنجینه ارزشمند تنوع زیستی به راهکار های متفاوتی نیاز داریم.

راهکار هایی که برای حفاظت در نظر گرفته می‌شوند باید انسان را به سمت بهره برداری پایدار از تنوع زیستی هدایت کنند.

یعنی هم نیاز های ساکنین کنونی زمین تامین شود و هم تنوع زیستی به بهترین شکل به آیندگان منتقل شود تا پاسخگوی نیاز آن ها نیز باشد.

مناطق حفاظت شده

در سراسر دنیا مناطقی که برای زیست جانوران و رستنی ها مناسب اند یا اهمیت ویژه ای در تنوع زیستی دارند تحت حفاظت قرار میگیرند.

تجربه های موفق در حفاظت

احیای گوزن زرد ایرانی: بیش از نیم قرن پیش جمعیت گوزن زرد ایرانی به دلایل متفاوت از جمله کاهش زیستگاه و شکار به شدت کاهش یافت مسئولان وقت به انتقال آنها به دشت ناز ساری و فراهم آوردن شرایط مناسب برای زندگی آنها توانستند این گونه را از نابودی نجات دهند.

باور سازگار با محیط زیست : مردم محلی در استان سیستان و بلوچستان تمساح تالابی یا پوزه کوتاه را گاندو می نامند.

این تمساح نوعی کروکودیل و از جانوران در معرض انقراض است .

گاندو در کشور هایی مثل پاکستان و هندوستان نیز زندگی میکند.

باور های روستاییان در سیستان و بلوچستان به حفظ این تمساح کمک کرده است آن ها باور دارند که گاندو آب را پاکیزه نگه

میدارد و نباید به آن آسیب رساند. کاهش بارندگی و از بین رفتن آبگیر ها به کاهش زیستگاه گاندو انجامیده اما رفتار مناسب

مردم باعث شده که این جانور زندگی بهتری در ایران داشته باشد .

